KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 15.9.2014 r.
COM(2014) 562 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

w sprawie realizacji, wyników i ogólnej oceny Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej 2012

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

w sprawie realizacji, wyników i ogólnej oceny Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej 2012

1 WPROWADZENIE

Wydłużające się średnie trwanie życia w połączeniu z niskim wskaźnikiem urodzeń prowadzi do znacznego starzenia się populacji europejskiej. Często nie dostrzega się faktu, że starzenie się społeczeństwa stanowi przede wszystkim ważne osiągnięcie, w szczególności ze względu na to, że odzwierciedla sukcesy w ograniczaniu umieralności; nie zawsze dostrzega się również potencjał rosnącej liczby sprawnych i zdrowych ludzi starszych. Starzenie się jest za to często traktowane jako zagrożenie dla dynamizmu gospodarki i stabilności wysoko rozwiniętych europejskich systemów opieki społecznej.

W tym kontekście we wrześniu 2010 r.[1] Komisja zaproponowała ogłoszenie roku 2012 „Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych". Komisja podkreśliła, że ochrona solidarności międzypokoleniowej będzie w szczególności zależeć od zapewnienia dłuższej aktywności zawodowej roczników powojennego wyżu demograficznego oraz jak najdłuższego utrzymania przez nie dobrego stanu zdrowia, aktywności i samodzielności. Rada i Parlament Europejski przyjęły decyzję w sprawie przedmiotowego Europejskiego Roku we wrześniu 2011 r.[2], dodając do jej tytułu element „solidarności międzypokoleniowej".

Zgodnie z decyzją ustanawiającą Europejski Rok Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej (zwany dalej „ER2012" lub „Rokiem"), niniejsze sprawozdanie zawiera przegląd realizacji, wyników i ogólnych osiągnięć Roku w oparciu o wnioski z oceny zewnętrznej[3].

2 KONTEKST

2.1 Przygotowania do Roku

Pierwsze wezwania do wprowadzenia Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej miały miejsce podczas prezydencji Słowenii w pierwszym półroczu 2008 r. W czerwcu 2009 r. Komisja zainicjowała konsultacje społeczne w celu zebrania pomysłów i propozycji od kluczowych zainteresowanych stron i ekspertów na temat sposobu osiągnięcia jak największego wpływu inicjatywy Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej.

W listopadzie 2009 r. Rada zasygnalizowała zainteresowanie swoim udziałem w takiej inicjatywie, zwracając się do Komisji o opracowanie działań służących podnoszeniu

[1] COM(2010) 462 final z dnia 6 września 2010 r.

[2] Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 940/2011/UE z dnia 14 września 2011 r. w sprawie Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej (2012), Dziennik Urzędowy L 246 z 23.9.2011, s. 5–10.

[3] Ocena Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej 2012, przeprowadzona przez Ecorys w grudniu 2012 r. na podstawie analizy danych uzyskanych w ramach badań ankietowych przeprowadzonych wśród krajowych koordynatorów i krajowych zainteresowanych stron, wywiadów, badania danych wtórnych, analizy mediów społecznościowych i analizy przykładów.

świadomości w kontekście wspierania aktywnego starzenia się, w tym w ramach Europejskiego Roku[4].

Dobór tematów charakteryzował się kompleksowym podejściem – zatrudnienie, zdrowie i samodzielne życie, udział w życiu społecznym, solidarność międzypokoleniowa – i był nie tylko spójny z poprzednimi analizami i inicjatywami politycznymi w odniesieniu do aktywności osób starszych na szczeblu UE i międzynarodowym, lecz także z pilnymi kwestiami, w szczególności w kontekście strategii „Europa 2020". Parlament Europejski promował uwzględnienie solidarności międzypokoleniowej5.

Europejski Rok zbiegł się w czasie z dziesiątą rocznicą madryckiego międzynarodowego planu działania w kwestii starzenia się społeczeństw[6], w którym jako główny cel rozwoju podkreślano, że w miarę starzenia się osoby powinny mieć możliwość równego dostępu do aktywnego uczestnictwa w życiu gospodarczym, społecznym, kulturalnym i politycznym swoich społeczeństw.

2.2 Europejski Rok 2012 i jego cele

W ramach ER2012 dążono do rozwiązywania problemów związanych ze starzeniem się Europy poprzez koncepcję aktywnego starzenia się w obszarach zatrudnienia, udziału w życiu społecznym i samodzielnego życia, z uwzględnieniem potrzeb i praw ludzi starszych oraz ich potencjału i ich wkładu w gospodarkę i kwestie społeczne.

Ogólnym celem Roku było zmobilizowanie odpowiednich podmiotów do promowania aktywnego starzenia się i solidarności międzypokoleniowej. Do podmiotów tych należą państwa członkowskie, ich władze regionalne i lokalne, partnerzy społeczni, społeczeństwo obywatelskie i przedsiębiorstwa, w tym małe i średnie przedsiębiorstwa.

W art. 2 decyzji określono cele szczegółowe, które można podsumować następująco:

- podnoszenie ogólnej świadomości na temat wartości aktywności osób starszych i zapewnienie jej istotnego miejsca wśród priorytetów politycznych;
- stymulowanie debaty, wymiana informacji i rozwój procesu wzajemnego uczenia się w celu promowania polityki na rzecz aktywności osób starszych;
- stworzenie ram służących do podejmowania zobowiązań i konkretnych środków przez Unię i państwa członkowskie przy zaangażowaniu zainteresowanych stron;

[4] Konkluzje Rady z dnia 20 listopada 2009 r. pt. „Zdrowe i godne starzenie się".

[5] Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 11 listopada 2010 r. w sprawie wyzwań demograficznych i solidarności między pokoleniami (2010/2027(INI)).

[6] Sprawozdanie Narodów Zjednoczonych z drugiego światowego zgromadzenia na temat starzenia się społeczeństw, Madryt, 8–12 kwietnia 2002 r. A/CONF.179/9

- promowanie działań wspomagających zwalczanie dyskryminacji ze względu na wiek[7], przezwyciężanie stereotypów związanych z wiekiem i usuwanie przeszkód.

2.3 Zasoby

W decyzji w sprawie ER2012 określono budżet w wysokości 5 mln euro na okres od stycznia 2011 r. do grudnia 2012 r. Nie przyznano żadnych nowych środków na rzecz Europejskiego Roku, a pieniądze pozyskano z istniejących środków finansowych. Budżet przeznaczony na Europejski Rok wykorzystano głównie na finansowanie działań informacyjnych Roku (strony internetowej UE, wsparcia informacyjnego dla państw członkowskich, publikacji, filmów wideo, współpracy z prasą itd.), zaś mniejsze kwoty przeznaczono na konferencję inaugurującą, która odbyła się w Danii, i na konferencję zamykającą na Cyprze oraz na zewnętrzną ewaluację Roku.

W porównaniu z innymi ostatnimi Europejskimi Latami budżet ER2012 był o wiele mniejszy. W związku z tym nie udostępniono bezpośredniego finansowania dla państw członkowskich. Nie umniejszyło to jednak ich zaangażowania w ER2012. Pieniądze przyznane na działania informacyjne wykorzystano na wsparcie licznych działań na szczeblu krajowym.

Zewnętrzni eksperci dokonujący oceny uznali, że struktury zarządzania i narzędzia stosowane na szczeblu UE były odpowiednie i dobrze funkcjonujące.

3 REALIZACJA I GŁÓWNE DZIAŁANIA W RAMACH EUROPEJSKIEGO ROKU 2012

3.1 Działania na szczeblu UE

Większość działań na szczeblu UE miało na celu wsparcie zainteresowanych stron w państwach członkowskich i ułatwienie im uczestnictwa w Europejskim Roku. Program UE realizowano zatem w ścisłej współpracy z krajowymi koordynatorami Europejskiego Roku i koalicją zainteresowanych stron. Głównym działaniem na szczeblu europejskim była kampania informacyjna i promocyjna realizowana przez wykonawcę.

Osią centralną kampanii była strona internetowa ER[8] zawierająca informacje w 23 językach, chociaż wiele treści dotyczących konkretnych inicjatyw udostępniano jedynie w języku danego państwa oraz w języku angielskim. Na stronie internetowej udostępniono także materiał promocyjny, który zainteresowane strony mogły wykorzystać na potrzeby własnych inicjatyw.

Wykonawca ds. komunikacji utrzymywał sieć kontaktów z mediami w celu jak najszerszego zainteresowania ich (w tym prasy, mediów internetowych i audiowizualnych) najważniejszymi imprezami; prezentowano je również w comiesięcznym biuletynie.

Wydano pięć publikacji, które miały na celu wsparcie zainteresowanych stron. Dwie z nich zostały przygotowane przed rozpoczęciem Roku i zawierały fakty i dane liczbowe: „Specjalne badanie Eurobarometru dotyczące aktywnego starzenia się" (obejmujące 27 państw

[7] Zob. dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy

[8] http://europa.eu/ey2012

członkowskich i pięć państw spoza UE, z zestawieniami danych dotyczących poszczególnych państw członkowskich UE)[9] oraz wydany przez Eurostat statystyczny obraz aktywnego starzenia się i solidarności międzypokoleniowej[10].

Broszurę „Jak promować aktywność osób starszych w Europie", przygotowaną wspólnie przez Komitet Regionów i AGE Europejską Platformę Osób Starszych, także opublikowano tuż przed rozpoczęciem Roku. Miała ona służyć zwróceniu uwagi zainteresowanych stron na programy finansowania UE, które mogły mieć istotny związek z aktywnym starzeniem się; zachęcano w niej w szczególności podmioty regionalne i lokalne do jak najlepszego wykorzystania tych programów. Brak większego budżetu na ER2012 był zresztą uzasadniony między innymi faktem, że wiele działań można było sfinansować w ramach istniejących programów.

W publikacji „Demography, active ageing and pensions" [Demografia, aktywność osób starszych i emerytury] z serii „Social Europe Guide"[11] przedstawiono przegląd głównych tendencji demograficznych, w obliczu których stoi Europa, i działań politycznych wymaganych dla sprostania wyzwaniom będącym wynikiem tych tendencji. W broszurze „Wkład UE w propagowanie aktywnego starzenia się i solidarności między pokoleniami"[12] przedstawiono bardziej szczegółowo liczne inicjatywy UE, które mogą stanowić wsparcie dla decydentów i zainteresowanych stron w państwach członkowskich w realizacji programu aktywnego starzenia się. W dokumencie tym podkreślono, że koncepcja aktywności osób starszych wymaga podjęcia działań politycznych w różnych dziedzinach, takich jak zatrudnienie, emerytury, edukacja, zdrowie, innowacje, prace badawcze, rozwiązania informacyjno-komunikacyjne dotyczące transportu i mieszkalnictwo.

W ciągu roku Komisja Europejska zorganizowała także szereg seminariów i konferencji. W ocenie zewnętrznej potwierdzono, że w znacznym stopniu przyczyniły się one do osiągnięcia celów ER2012.

Ceremonia otwarcia pt. „Pozostań aktywny – czego to wymaga", zorganizowana przez duńską prezydencję UE, miała miejsce w Kopenhadze w dniach 18–19 stycznia 2012 r. Dwudniowy program obejmował wystąpienia dwóch ministrów duńskiego rządu i dwóch komisarzy unijnych. Podczas sesji poruszono szereg tematów, w tym kwestii dotyczących rynku pracy, pozostania w aktywności i dobrym zdrowiu, włączenia społecznego i upodmiotowienia, innowacji i wolontariatu.

Konferencja „Sprawozdawczość w dziedzinie osób starszych i solidarności międzypokoleniowej" odbyła się w Brukseli w dniach 19 i 20 marca w celu umożliwienia dziennikarzom wymiany poglądów na temat sposobu, w jaki media mogą poruszać kwestie aktywności osób starszych i solidarności międzypokoleniowej.

[9] http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_379_360_en.htm

[10] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-EP-11-001

[11] http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=6805

[12] http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8710&langId=en

W dniu 3 kwietnia 2012 r. zorganizowano konferencję „Europejskie partnerstwo na rzecz innowacji sprzyjającej aktywnemu starzeniu się w dobrym zdrowiu – od planu do działania", której celem było zebranie informacji zwrotnych od zainteresowanych stron na temat sposobu realizacji działań partnerstwa. Komisarz László Andor wygłosił przemówienie inauguracyjne, w którym podkreślił synergie pomiędzy ER2012 a partnerstwem.

Na konferencji „Dobre rządy na rzecz aktywnego starzenia się w dobrym zdrowiu" (Bruksela, 4 czerwca 2012 r.) wykazano, że promowanie aktywności osób starszych wymaga zintegrowanego kształtowania polityki, obejmującego różne poziomy administracji rządowej i samorządowej oraz różne obszary polityki.

W dniach 9–11 lipca 2012 r. w Dublinie odbyła się konferencja „Aktywne starzenie się – potencjał społeczeństwa", otwarta przez unijną komisarz ds. badań i innowacji – Máire Geoghegan Quinn. Głównym tematem konferencji były ludzkie i społeczne aspekty i konsekwencje aktywnego starzenia się oraz związek pomiędzy starzeniem się, gospodarką a innowacyjnością. Na konferencji przeanalizowano również dalsze potrzeby w zakresie prac badawczych, a jej efektem była publikacja „Starzenie się ludności w Europie – fakty, konsekwencje i strategie polityczne", w której przedstawiono wyniki prac badawczych w dziedzinie demografii, finansowanych ze środków UE.

Konferencja „O krok dalej w późniejszych latach życia: uczenie się na potrzeby aktywnego starzenia się i solidarności międzypokoleniowej" (Bruksela, 19–21 listopada 2012 r.) przyciągnęła licznych przedstawicieli organów rządowych, w tym koordynatorów krajowych do spraw wdrażania europejskiego programu uczenia się dorosłych, grup osób zainteresowanych – reprezentujących szczebel międzynarodowy, europejski i krajowy, przedstawicieli środowisk akademickich i naukowych, partnerów społecznych, przedsiębiorstw, a także programów finansowanych w ramach programów uczenia się przez całe życie Grundtvig. Konferencja zaowocowała memorandum i szeregiem dokumentów informacyjnych na temat uczenia się na rzecz aktywnego starzenia się w dobrym zdrowiu i zatrudnienia oraz międzypokoleniowego uczenia się.

Ceremonia wręczania nagród Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej odbyła się w dniu 13 listopada 2012 r. w Brukseli. Wyróżniono na niej inspirujące osoby i inicjatywy, które wniosły znaczny wkład w idee aktywnego starzenia się i solidarności międzypokoleniowej. Unijny komisarz ds. zatrudnienia, spraw społecznych i włączenia społecznego, László Andor, ogłosił laureatów w siedmiu kategoriach.

Podczas ceremonii wręczenia nagród w dorocznym konkursie „EU Access City Award" przez wiceprzewodniczącą Viviane Reding w dniu 3 grudnia 2012 r. specjalną uwagę zwrócono na potrzeby osób starszych w zakresie dostępności. Przedstawiciele organizacji osób starszych uczestniczyli w pracach komisji konkursowej UE. Konferencja zamykająca ER2012 „Od wizji do działań" odbyła się w Nikozji w dniu 10 grudnia 2012 r. Spotkanie rozpoczęło się oświadczeniem prezydenta Republiki Cypryjskiej, po którym wygłosił przemówienie komisarz László Andor. Programem objęto szereg kwestii, w tym dotyczących obecnej sytuacji w Europie pod względem starzenia się oraz ciągle niewykorzystanego potencjału ludzi starszych.

Poza działaniami zainicjowanymi przez Komisję Europejską i Prezydencje w trakcie Roku aktywne były także inne instytucje, które ściśle współpracowały z koalicją zainteresowanych stron i społeczeństwem obywatelskim.

Szczególnie aktywny w ciągu Roku Europejskiego był Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny. Utworzył on grupę, której celem była koordynacja działań związanych z Rokiem. Grupa ta zorganizowała pięć wydarzeń o charakterze publicznym na różne tematy oraz konferencję zamykającą Rok[13].

Ważny wkład w działania w ramach Europejskiego Roku miał także Komitet Regionów, organizując w dniu 14 lutego 2014 r. Forum[14], którego celem było rozwijanie nowych inicjatyw na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz tworzenie nowych partnerstw służących promowaniu aktywnego starzenia się i zwiększenia solidarności międzypokoleniowej.

ER2012 uzyskał także silne poparcie ze strony szerokiej koalicji organizacji społeczeństwa obywatelskiego pod przewodnictwem Europejskiej Platformy Osób Starszych AGE, która zwiększyła się do ponad 60 członków. Podczas Europejskiego Roku członkowie koalicji angażowali się w szereg inicjatyw i stworzyli plan działania, który został przedstawiony na konferencji inaugurującej Rok w dniu 18 stycznia 2012 r. w Kopenhadze.

W rozdziale 3.6 oceny zewnętrznej podkreślono daleko idącą komplementarność między ER2012 i innymi bieżącymi działaniami w ramach polityki, takimi jak biała księga w sprawie emerytur, forum demograficzne, drugi program w dziedzinie zdrowia, akt w sprawie dostępności, a w szczególności Europejskie partnerstwo na rzecz innowacji sprzyjającej aktywnemu starzeniu się w dobrym zdrowiu.

3.2 Realizacja programu przez państwa uczestniczące

W każdym z państw uczestniczących (27 państw członkowskich, Islandia, Liechtenstein i Norwegia) powołano krajowego koordynatora.

Praca koordynatorów rozpoczęła się na długo przed rozpoczęciem Europejskiego Roku – pierwsze posiedzenie odbyło się w dniu 30 listopada 2010 r. Krajowi koordynatorzy przygotowali działania na poziomie krajowym, promując działania na szczeblu lokalnym i regionalnym i próbując zaangażować w działania Roku Europejskiego wszystkie odpowiednie zainteresowane strony. Koordynatorzy przedstawili Komisji Europejskiej krajowe programy prac przedstawiające w ogólnym zarysie działania zaplanowane na 2012 r. na poziomie krajowym[15].

Krajowe programy prac odzwierciedlały różne konteksty polityki, szczególnie pod względem potrzeb związanych z aktywnym starzeniem się, priorytetów politycznych i podziału kompetencji oraz dostępności środków. Komisja zaproponowała jednak pewne wspólne wydarzenia i działania, a w szczególności wspierała organizację krajowych konferencji inaugurujących i zamykających oraz kampanie „Generations@School" i „Seniorforce Day" oraz europejski program nagród. W ocenie zewnętrznej potwierdzono adekwatność i istotność przeprowadzonych rodzajów działań.

[13] http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-closing-conference-ey2012

[14] www.cor.europa.eu/EY2012

[15] http://europa.eu/ey2012/ey2012main.jsp?catId=986&langId=en

W konferencjach inaugurujących wzięło udział łącznie 4500 uczestników. O wysokim poziomie politycznego wsparcia świadczyło w szczególności uczestnictwo polityków wysokiego szczebla.

Piętnaście państw powołało 115 krajowych ambasadorów ER2012 w celu dotarcia do szerszego kręgu odbiorców. Ambasadorowie pochodzili z różnych środowisk: byli to pracownicy naukowi, przedstawiciele organizacji pozarządowych, dziennikarze, aktorzy, przedsiębiorcy. Liczba powołanych ambasadorów wynosiła od jednego (w Estonii, na Węgrzech i w Polsce) do 38 w Austrii.

Inicjatywę „Generations@school" zaproponowano w celu uczczenia Europejskiego Dnia Solidarności Międzypokoleniowej (29 kwietnia). Jej myślą przewodnią było zapraszanie osób starszych do szkół i nawiązanie dialogu międzypokoleniowego między uczniami i osobami starszymi. Był to skuteczny sposób na dotarcie do szkół w całej Europie i rozwijanie zaangażowania w Rok na szczeblu lokalnym. Działanie to skutecznie przyciągnęło również uwagę mediów, szczególnie lokalnych. Komisja wspierała tę inicjatywę za pośrednictwem wykonawcy ds. komunikacji, który udostępnił na potrzeby niektórych inicjatyw lokalnych specjalną stronę internetową, materiały zawierające wytyczne, środki i wsparcie praktyczne.

Europejski dzień „Seniorforce Day" uświetnił Międzynarodowy Dzień Starszych Osób (1 października) i miał na celu zmobilizowanie osób starszych w charakterze wolontariuszy. Inicjatywa „Seniorforce Day" uzyskała szerokie wsparcie w całej Europie, a w jej wydarzeniach przewodnich uczestniczyli politycy, urzędnicy i przedstawiciele organizacji pozarządowych wyższego szczebla oraz osobistości pełniące funkcję ambasadorów ER2012. Komisja Europejska wspierała 25 spośród wspomnianych wydarzeń. W ocenie zewnętrznej wykazano jednak, że inicjatywy tej nie podjęto na tak szeroką skalę, jak w przypadku „Generations@school", prawdopodobnie z powodu jej późnego ogłoszenia i mniej precyzyjnej formy (zob. s. 52 i 79 oceny zewnętrznej).

ER2012 zapoczątkował dużą liczbę inicjatyw promujących koncepcję aktywnego starzenia się w państwach członkowskich. W trakcie Roku zrealizowano łącznie 748 inicjatyw krajowych i ponadnarodowych, licząc jedynie te, które pojawiły się na stronie internetowej UE. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego były promotorami 291 spośród tych inicjatyw. Na stronie internetowej UE pojawiło się najwięcej inicjatyw z Niemiec, Hiszpanii i Włoch, a w dalszej kolejności z Francji, Austrii i Polski. W działaniach tych koncentrowano się głównie na wymianie wiedzy i doświadczeń oraz na podnoszeniu świadomości.

Według badań przeprowadzonych przez podmiot dokonujący oceny (zob. rozdział 3.2 oceny zewnętrznej) tematem, któremu poświęcono najwięcej uwagi, był udział w życiu społecznym, a w drugiej kolejności solidarność międzypokoleniowa. Dobrze przyjęty został fakt, że temat przewodni Roku był wystarczająco obszerny, aby umożliwić poruszenie różnych tematów, dając zainteresowanym stronom możliwość wyboru tematu, który był najistotniejszy z ich punktu widzenia. Wyniki ankiety internetowej przeprowadzonej wśród krajowych koordynatorów świadczą o tym, że rodzaje podjętych działań były adekwatne do potrzeb państw członkowskich i obywateli UE. Krajowi koordynatorzy i zainteresowane strony stwierdzały w swoich odpowiedziach, że były w stanie wybrać i dopasować inicjatywy do swoich kontekstów i priorytetów, często przy wsparciu ze strony komisyjnego wykonawcy ds. komunikacji.

3.3 Uwzględnienie problematyki płci i włączenia społecznego

Uwzględnianie aspektu płci rozważano od etapu przygotowań do ER2012, co znalazło odzwierciedlenie w koalicji zainteresowanych stron i programach prac szeregu państw członkowskich, przy czym szczególną uwagę zwrócono na sytuację starszych kobiet, chociaż niewiele uwagi poświęcono doświadczeniu starszych mężczyzn. Kobiety stanowiły znaczną część krajowych koordynatorów oraz mówców i uczestników wydarzeń, które miały miejsce w trakcie ER (zob. rozdział 5 oceny zewnętrznej).

Podczas ER2012 omówiono także szeroki zakres kwestii związanych z niepełnosprawnością, w szczególności ze zdrowiem i samodzielnym życiem osób starszych. Zarówno na szczeblu UE, jak i państw członkowskich, inicjatywy odnosiły się do niepełnosprawności w sposób bezpośredni i pośredni. W ramach działań związanych z ER2012 w dużej mierze zapewniono dostępność imprez i w wielu wypadkach zwrócono uwagę na różne aspekty, takie jak język migowy i transport. Strona internetowa UE posiadała opcje powiększania czcionek, jednak w ocenie zewnętrznej zauważono, że można było ją zaprojektować w sposób jeszcze bardziej dostępny dla szerszego grona ludzi z niepełnosprawnością, taką jak ślepota lub obniżona ostrość wzroku, głuchota i utrata słuchu.

4 CO OSIĄGNIĘTO W RAMACH INICJATYWY ER2012?

4.1 Czy osiągnięto cele ER2012?

Zgodnie z oceną zewnętrzną Rok miał pozytywny wpływ na warunki dla aktywnego starzenia się zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym. Cele i działania w ramach Roku były odpowiednie, a sposób podejścia okazał się skuteczny w osiąganiu celów (podnoszenie świadomości, stymulowanie debat i wspólnej nauki, stworzenie ram podejmowania zobowiązań i konkretnych środków, walka z dyskryminacją ze względu na wiek).

Cel, jakim było **podnoszenie świadomości**, w znacznym stopniu zrealizowano dzięki inicjatywom i wydarzeniom na szczeblu UE i szczeblu krajowym, które kierowano częściej do odpowiednich organizacji i grup społeczeństwa obywatelskiego, niż osób indywidualnych.

Inicjatywa „Generations@school” przyczyniła się do zmobilizowania około 480 szkół i około 27 000 uczestników, przy czym w ramach europejskiego programu nagród wpłynęło 1 300 zgłoszeń (w tym większość w związku z wydarzeniami w ramach „Generations@school”). W europejskim dniu „Seniorforce Day” wzięło udział ponad 11 000 uczestników. Inicjatywy te sprawiły, że ER2012, a w dużej mierze sukcesy i pozytywne przykłady specjalnie uwzględnione w programie nagród, przyciągnęły uwagę mediów. W sumie ER2012 był szeroko komentowany w prasie, będąc tematem 6 162 artykułów prasowych, 3 432 artykułów internetowych i 329 transmisji.

Chociaż strona internetowa UE stanowiła ważne źródło informacji dla zainteresowanych stron, odwiedziło ją 212 822 osób, a więc mniej niż strony internetowe UE dotyczące poprzednich Europejskich Lat (400 000 dla ER2010 i 366 172 dla ER2011). Należy jednak wziąć pod uwagę fakt, że 19 państw miało krajowe strony internetowe w ramach inicjatywy.

Stopień zaangażowania mediów społecznościowych ze strony obywateli i przedstawicieli zainteresowanych stron był ograniczony na szczeblu UE, ale znacznie większy w niektórych państwach. Na przykład w Hiszpanii stworzono konta w serwisach Facebook i Twitter w celu

udostępniania i rozpowszechniania informacji na temat ER2012. Według oceny Hiszpanii za pośrednictwem tych kanałów inicjatywa dotarła do około 700 000 osób.

ER2012 skutecznie przyczynił się do **ożywienia debaty publicznej i propagowania wzajemnego uczenia się** w kwestiach dotyczących aktywnego starzenia się i solidarności międzypokoleniowej. W szczególności konferencje inaugurujące w Kopenhadze i w państwach uczestniczących przyniosły istotny efekt mnożnikowy. W ciągu Roku we wszystkich państwach uczestniczących zorganizowano szereg dodatkowych wydarzeń w ramach dialogu. Dużo uwagi poświęcono również rozpowszechnianiu dobrej praktyki. Baza danych UE stanowiła potężny instrument udostępniania informacji na temat sukcesów i dobrych przykładów. Przez cały Rok promowano wzajemne uczenie się w ramach krajowych i ponadnarodowych projektów.

Podczas wielu wydarzeń o charakterze publicznym i w ramach różnych projektów podkreślano potrzebę walki z **dyskryminacją ze względu na wiek**. W tym kontekście szczególnie podkreślano znaczenie poprawy szans na aktywność zawodową osób starszych.

W ramach ER2012 zaproponowano **ramy podejmowania zobowiązań i konkretnych działań**. Mobilizację organizacji społeczeństwa obywatelskiego wokół tematu ER można uznać za duże osiągnięcie. Zaangażowanie rządów regionalnych i lokalnych także było znaczące, lecz nie miało miejsca we wszystkich państwach.

Ogłoszenie ER2012 zachęciło niektóre państwa do wzmocnienia już istniejących programów politycznych dotyczących aktywnego starzenia się i solidarności międzypokoleniowej lub do opracowania nowych strategii. Na przykład w styczniu 2012 r. Austria uruchomiła federalny plan na rzecz starszych obywateli. W Hiszpanii przyjęto białą księgę, w której rozpatrzono główne aspekty wpływające na jakość życia osób starszych.

Z okazji ER szereg państw uruchomiło programy polityczne: w listopadzie 2012 r. Belgia ustanowiła federalną radę doradczą na rzecz osób starszych; Irlandia zdecydowała, że do końca 2013 r. wszystkie obszary samorządu terytorialnego w państwie powinny prowadzić programy na poziomie hrabstwa, przyjazne osobom starszym; Polska przyjęła w sierpniu 2012 r. rządowy program na rzecz aktywności społecznej osób starszych na lata 2012–2013.

4.2 Jaki jest dorobek ER2012?

W trakcie ER2012 utworzono szereg narzędzi na potrzeby przyszłego kształtowania polityki. Niektóre udane wydarzenia i działania, takie jak inicjatywa „Generations@school" promowana na szczeblu UE, zostały powtórzone w 2013 r. W dniu 6 grudnia 2012 r. ministrowie do spraw społecznych zatwierdzili zasady przewodnie dla aktywności osób starszych, w których zawarto wytyczne dotyczące opracowywania lepszych rozwiązań politycznych w kwestii starzenia się[16].

Dokonano usystematyzowania 19 zasad przewodnich zgodnie z tematami przewodnimi Roku: zatrudnieniem, uczestnictwem w życiu społecznym i samodzielnym życiem. Zasady te są skierowane do państw członkowskich i innych instytucji rządowych i samorządowych na odpowiednich szczeblach, a także organizacji, których zadaniem jest dalsza poprawa

[16] Deklaracja Rady w sprawie Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej (2012): Dalsze działania, Bruksela w dniu 7 grudnia 2012 r.

warunków aktywnego starzenia się. Zastosowanie tych zasad przyczyniłoby się także do osiągnięcia celów strategii „Europa 2020" w zakresie utrzymania zatrudnienia i ograniczenia ubóstwa, głównie dzięki temu, że więcej osób byłoby zdolnych do pracy przez dłuższy okres czasu i uzyskiwałoby wyższe uprawnienia emerytalne.

Kolejnym narzędziem promującym dalsze dążenie do realizacji celów ER2012 był nowo utworzony wskaźnik aktywności osób starszych[17], który przedstawiono podczas konferencji zamykającej. Został on opracowany w trakcie ER w ścisłej współpracy z Europejską Komisją Gospodarczą ONZ (EKG ONZ) i Europejskim Centrum Polityki Społecznej i Badań (Wiedeń). W ramach wskaźnika aktywności osób starszych dokonuje się pomiarów różnych wymiarów aktywnego starzenia się i określa niewykorzystany potencjał dla każdego państwa. Wskaźnik ten powinien pomóc decydentom w identyfikacji wyzwań i niewykorzystanego potencjału na potrzeby bardziej aktywnego uczestnictwa osób starszych w gospodarce i społeczeństwie oraz umożliwić monitorowanie postępów. Opracowywanie wskaźnika nadal trwa, m.in. z myślą o możliwości jego aktualizowania na podstawie nowszych danych i ewentualnie obliczania go również na niższych szczeblach administracji krajowej.

W dniu 10 grudnia 2012 r. w trakcie konferencji zamykającej ER2012 w Nikozji w ramach prezydencji cypryjskiej koalicja zainteresowanych stron ER2012 przedstawiła poprawiony plan działania[18]. Znalazł się w nim szereg inicjatyw następczych, które pozwalają kontynuować dynamikę Europejskiego Roku. Jedną z inicjatyw jest utworzenie Porozumienia Burmistrzów w sprawie Zmian Demograficznych na wzór Porozumienia Burmistrzów na rzecz Zrównoważonej Energii[19]. W ramach tej inicjatywy utworzone zostałyby ramy umożliwiające lokalnym i regionalnym decydentom podjęcie nowych środków w odpowiedzi na starzenie się. Cel ustanowienia takiego porozumienia obecnie realizuje się w kontekście Europejskiego partnerstwa na rzecz innowacji sprzyjającej aktywnemu starzeniu się w dobrym zdrowiu i jego grupy działania w sprawie „Innowacji w zakresie budynków, miast i środowisk przyjaznych osobom starszym"[20].

Europejskie partnerstwo na rzecz innowacyjności sprzyjającej aktywnemu starzeniu się w dobrym zdrowiu stanowi znaczący wkład ze strony EU w realizację celów ER2012[21]. Komisja Europejska zidentyfikowała starzenie się ludności jako wyzwanie społeczne, które jest wspólne dla wszystkich państw europejskich, i uznała je za priorytet Unii innowacji, jednej z inicjatyw przewodnich strategii „Europa 2020". Nadrzędnym celem Partnerstwa jest wydłużenie średniej liczby lat zdrowego życia w UE o dwa lata do 2020 r. W strategicznym planie realizacji tej inicjatywy, który koncentruje się na trzech głównych zagadnieniach – profilaktyce, opiece i leczeniu oraz samodzielnym życiu – określono działania priorytetowe w celu sprostania wyzwaniu starzenia się dzięki innowacyjności. Działania dotyczące aktywnego starzenia się realizowane w ramach ER2012 można kontynuować w szerszych

[17] http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1837&furtherNews=yes

[18] http://www.age-platform.eu/images/stories/Updated_EY2012_Roadmap_Coalition_FINALVERSION1.doc

[19] http://www.covenantofmayors.eu

[20] http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8710&langId=en

[21] „Działania w ramach Strategicznego planu realizacji Europejskiego partnerstwa na rzecz innowacji sprzyjającej aktywnemu starzeniu się w dobrym zdrowiu" COM(2012) 83 final.

ramach Europejskiego partnerstwa na rzecz innowacji sprzyjającej aktywnemu starzeniu się w dobrym zdrowiu, tym samym przyczyniając się do realizacji celów strategii „Europa 2020".

5 WNIOSKI

W ramach Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej udało się zmobilizować liczne podmioty rządowe i pozarządowe. Program ten pomógł przekazać bardziej pozytywny obraz starzenia się społeczeństwa poprzez podkreślenie potencjału ludzi starszych i promowanie ich aktywnego uczestnictwa w społeczeństwie i gospodarce.

Wiele państw członkowskich i organizacji społeczeństwa obywatelskiego wykorzystało Europejski Rok jako okazję do utworzenia nowych inicjatyw i wzmocnienia tych istniejących. Działania uruchomione w ramach ER2012 wskazały na rosnące zainteresowanie kwestią aktywnego starzenia się. W tym celu utworzono, lub nadal tworzy się, szereg narzędzi, w szczególności zasady przewodnie dla aktywności osób starszych, wskaźnik aktywności osób starszych, porozumienie w sprawie zmian demograficznych.

Zachęca się decydentów państw członkowskich do jak najlepszego wykorzystania wspomnianych narzędzi. UE będzie w dalszym ciągu je wspierała. Wsparcie to przyjmie postać wytycznych politycznych, w szczególności w kontekście europejskiego semestru, w którym zalecenia dotyczące wydłużenia okresu pracy zawodowej skierowano do większości państw członkowskich, a także wydanych niedawno zaleceń dla poszczególnych krajów w zakresie długoterminowej opieki. Jak podkreślono w komunikacie Komisji pt. „Inwestycje społeczne na rzecz wzrostu i spójności", aktywne starzenie się stanowi także ważny obszar inwestycji społecznych[22]. W tym kontekście Komisja zaapelowała do państw członkowskich o stosowanie zasad przewodnich dla aktywności osób starszych i solidarności międzypokoleniowej oraz wskaźnika aktywności osób starszych.

Aktywne starzenie się w dobrym zdrowiu stanowi zatem jeden z priorytetów inwestycyjnych Europejskiego Funduszu Socjalnego (EFS) w okresie programowania na lata 2014–2020. Pula środków finansowych na projekty promujące aktywne starzenie się jest dostępna w ramach szeregu różnych programów UE i instrumentów finansowych. Jednym z priorytetów Europejskiego partnerstwa na rzecz innowacji sprzyjającej aktywnemu starzeniu się w dobrym zdrowiu jest dostosowanie wspomnianych programów i instrumentów do zidentyfikowanych priorytetów w obszarze aktywnego starzenia się w dobrym zdrowiu, przy jednoczesnym uniknięciu pokrywania się zakresów różnych instrumentów[23].

W odniesieniu do filara ER2012 dotyczącego samodzielnego życia Komisja wspiera Komitet Ochrony Socjalnej w opracowywaniu sprawozdania na temat opieki długoterminowej, które zostało opublikowane w czerwcu 2014 r. Przeanalizowano w nim sposób, w jaki można zmniejszyć lukę pomiędzy zapotrzebowaniem na długoterminową opiekę a jej podażą dzięki odpowiednim inwestycjom w środki zmniejszające potrzebę długoterminowej opieki oraz zwiększające efektywność jej świadczenia, m.in. dzięki korzystaniu z usług opartych na

[22] COM(2013) 83 final z dnia 20 lutego 2013 r.

[23] COM(2012) 83 final.

technologii[24]. Oparto się w nim na przykładach partnerów Europejskiego partnerstwa na rzecz innowacji sprzyjającej aktywnemu starzeniu się w dobrym zdrowiu. Prace nad tymi zagadnieniami kontynuowane są w kontekście Europejskiego partnerstwa na rzecz innowacji sprzyjającej aktywnemu starzeniu się w dobrym zdrowiu, które pokazuje sposób, w jaki UE może pomagać państwom członkowskim poprzez ułatwianie wymiany najlepszych praktyk oraz badanie i testowanie nowych rozwiązań, a także wspieranie innowacji technicznych i społecznych.

ER2012 przyczynił się do silnego ugruntowania koncepcji aktywności osób starszych w europejskim programie politycznym i wielu programach krajowych przy zastosowaniu wielosektorowego i wielostronnego podejścia. Tę energię działań należy utrzymać. Silną solidarność międzypokoleniową charakterystyczną dla społeczeństw europejskich i systemów opieki społecznej w kontekście starzenia się społeczeństwa i niewielkiego budżetu można utrzymać jedynie dzięki promocji aktywnego starzenia się we wszystkich jego formach.

[24] Zob. badanie mające na celu wsparcie Komitetu Ochrony Socjalnej ICT-AGE: „Strategie opieki długoterminowej na rzecz samodzielnego życia osób starszych" (Long Term Care Strategies for Independent Living of Elderly People), przeprowadzone przez KE JRC IPTS.
http://is.jrc.ec.europa.eu/pages/EAP/eInclusion/carers_ICTAGE.html